

Er universitetsloven fremtidssikret?

Dagen efter folketingsvalget den 2. november 2022 afholdt Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFiR) årskonference under overskriften Universiteter for Fremtiden. Med afsæt i universitetsloven fra 2003 satte konferencen fokus på fremtidssikringen af rammerne for de danske universiteter. Det affødte diskussioner om ledelse, finansiering og universiteternes samfundsrolle. Blandt deltagerne på konferencen blev det fremhævet, at universitetsloven opfordrer til medarbejderinddragelse og medbestemmelse, men at loven ikke har stærke mekanismer til at sikre dette.

I anledning af tyveåret for universitetsloven har DFiR igangsat projektet "Universiteter for fremtiden". Årskonferencen var en lejlighed til at diskutere projektet inden DFiR fremlægger sin analyse og anbefalinger i foråret 2023. I løbet af årskonferencen blev de cirka 150 deltagere fra især universitetsledelsen og administrationen, interesseorganisationer og en højt værdsat skare af aktive forskere spurgt til deres syn på udfordringer knyttet til ledelse, finansiering og universiteternes samfundsrolle (survey 1-3). Dette brief opsummerer de væsentligste observationer fra konferencen.

Ledelseskvalitet og bedre kultur for inddragelse

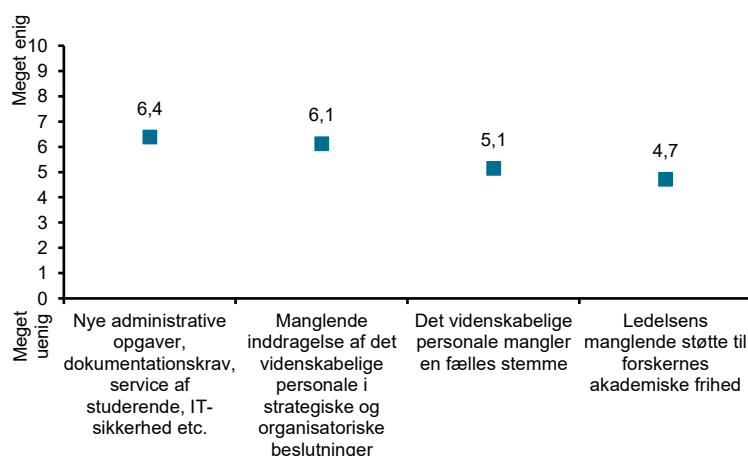
Ledelse var et gennemgående tema på konferencen. Det står klart, at der skal skelnes mellem de rammer, som loven udstikker på den ene side, og hvordan rammerne bliver udfyldt på den anden. Problemer med ledelseskvaliteten skal ikke nødvendigvis løses med strukturendringer. Det blev fremhævet, at loven i sig selv ikke er en barriere for god ledelse, og at der mange steder allerede udøves god ledelse. Det kom imidlertid også frem, at det er vanskeligt at rekruttere til lederstillingerne og at der kan være potentiale for at styrke ledelseskvaliteten og den næste generation i fødekæden af ledere på de danske universiteter.

Konferencen viste også, at der fra medarbejdersiden er massiv efterspørgsel efter en styrket kultur for medarbejderinddragelse og medbestemmelse, særligt vedrørende institutnære forhold såsom ansættelser og større organisatoriske ændringer. Gennem paneldebatterne kom det frem, at ønsket om inddragelse ikke handler om kvantitet, men kvalitet.

Hvad angår det strukturelle niveau, og dermed eventuelle ændringer af loven, noterede DFiR sig to forhold. Det blev fremhævet, at universitetsloven ikke indeholder stærke mekanismer, der sikrer medarbejdernes inddragelse og medbestemmelse. Det andet forhold vedrører bestyrelsernes rolle og deres mandat. Det er en kompleks rolle, bestyrelserne indtager som repræsentanter for det brede danske samfund samt som garanter for medarbejderinddragelsen.

Endelig tilkendegav konferencens deltagere, at nye administrative opgaver er en markant udfordring for universiteterne og dermed for ledelsens og forskernes handlerum (se survey 1).

Survey 1: Ledelse - hvor enig er du i at følgende udsagn er en udfordring? N = 107 (antal svar)

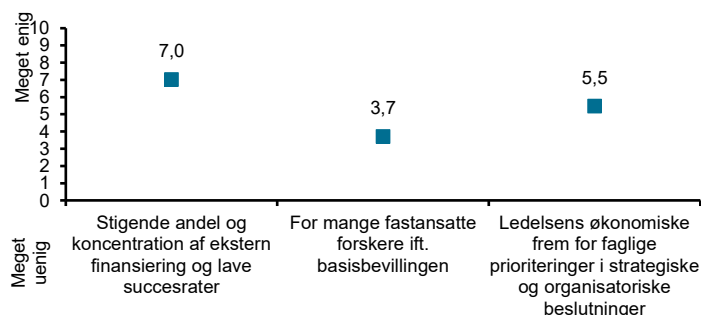

Skæv fordeling af flere eksterne midler

Et andet overordnet tema var finansiering af aktiviteter på institutionerne. Ledelsesrummet er betinget af den finansielle ramme, som i høj grad defineres af eksterne bevillinger. Det begrænser ledelsens forskningsstrategiske og økonomiske mandat, fordi de eksterne bevillinger i vid udstrækning er retningsgivende for universite-

ternes forskning. Dertil kommer budgetusikkerhed forårsaget af usikre uddannelsesindtægter samt udgifter til bygninger. Til gengæld mente mange af konferencens deltagere ikke, at antallet af fastansatte bør reduceres for at håndtere det skæve forhold mellem fastansatte forskere og de basismidler, som de fastansatte har til rådighed for deres forskning (se survey 2).

Survey 2: Finansiering - hvor enig er du i at følgende udsagn er en udfordring? N = 107 (antal svar)

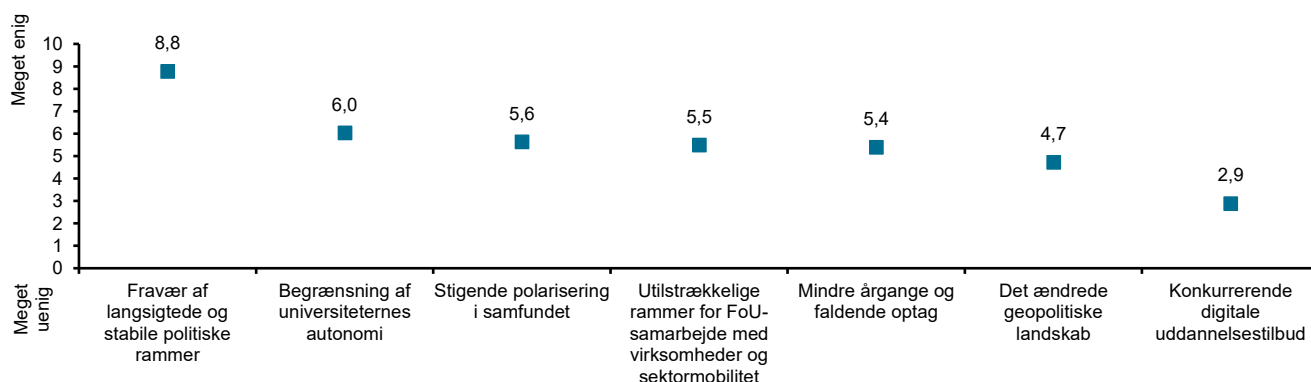

Universiteternes tredje mission

Ifølge universitsloven skal universiteterne udveksle viden med det omgivende samfund og tilskynde medarbejdere til at deltage i den offentlige debat. Rammerne for denne forpligtigelse er dog fortsat til diskussion og universiteternes medarbejdere har stadig klare incitamenter til at løfte denne opgave. Diskussionen berørte også universiteternes samarbejde med virksomheder og GTS'erne samt klyngernes rolle i videnspredningen. Der er potentiale for deling af fysisk infrastruktur.

Endelig giver den ændrede geopolitiske situation også anledning til at overveje, om universitsloven afspejler de nuværende udenrigspolitiske prioriteter. De udefra kommende forandringer kræver en stærk ledelse, der kan navigere i et omskifteligt eksternt miljø. Det var dog ikke den udfordring, konferencedeltagerne anså for den største.

Survey 3: Eksterne forhold - Hvor enig er du i at de følgende udsagn er en udfordring? N = 104 (antal svar)

Behovet for en langsigtet universitetspolitik

Deltagerne på årskonferencen betragter fraværet af en langsigtet og stabil politisk ramme som den væsentligste udfordring for universiteterne (se survey 3). Det blev fremhævet, at der mangler en strategi for universiteternes samfundsrolle, og at universiteterne er genstand for en lang række skiftende politiske prioriteringer såsom udflytning og den varslede etårige kandidatuddannelse.

Siden universitslovens indførelse i 2003 er der sket omfattende ændringer i universiteternes rammevilkår. Set fra DFIR's perspektiv er det derfor naturligt at evaluere den 20-årige universitslov. Åbnes loven skal det ske med henblik på at sikre en stabil, politisk ramme for universiteterne. I forlængelse heraf blev det på konferencen påpeget, at universiteterne skal blive bedre til selv at sætte en politisk dagsorden fremfor kun at reagere på politiske tiltag. Det blev fremhævet, at det i et muligt grundigt eftersyn af loven således vil være vigtigt at sektoren selv formulerer, hvordan den kan være et endnu bedre aktiv for resten af samfundet.

DFIR siger stort tak til alle de fremmødte for deres bidrag og ser frem til næste årskonference.

Rådet inviterer til yderligere debat, når vi over vinteren og foråret 2023 fremlægger vores analyser og anbefalinger. Mere information om projektet "Universiteter for fremtiden" kan findes på projekthjemmesiden [her](#), hvor også fremtidige publikationer vil blive publiceret.

Yderligere oplysninger:

Frede Blaabjerg, Formand for DFIR
Telefon: 21292454
E-mail: fbl@et.aau.dk

Anna Haldrup, Næstformand, leder af DFIR's projekt om Universiteter for Fremtiden
Telefon: 93 56 56 98
E-mail: anna.haldrup@food.ku.dk